

ADAT YÖNTEMİYLE FAİZ HESAPLAMALARI ve MUHASEBE KAYITLARI

Ahmet KORKMAZ^(*)

1 - GİRİŞ

¹Adat; "faiz hesaplamalarında kullanılan ve faize esas olan anapara miktarı ile gün sayısının çarpılıp yüze bölünmesi sonucu bulunan tutar" olarak tanımlanmaktadır. (Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük)² Başka bir kaynakta ise adet; "anaparanın gün sayısı ile çarpımının yüze bölünmesi ile elde edilen faiz rakamı" şeklinde tanımlanmıştır.³Adat yöntemiyle faiz hesabı yani adatlendirme ise; işletmelerin mali işlemlerinin vergisel açıdan denetlenmesinde, özellikle kasa hesabı hareketleri ile kasada tutulan paranın miktarı ve işletmenin ilişkili olduğu kişiler ve işletmelerle olan cari hesap hareketleri ile para transferleri, özellikle incelenmekte ve bu işlemlerde işletme kaynaklarının kayıt dışı bir ortamda değerlendirildiği ya da kayıtlı olsa dahi emseline nazaran düşük bir fiyat veya faizden değerlendirildiği, kullandırıldığı vb. durumlar tespit edildiğinde, söz konusu kaybın işletme kayıtlarına gelir olarak intikalinin sağlanması ve bu yolla vergi matrahına dahil edilerek, vergi kaybının telafi edilmesinde uygulanan bir yöntemdir.

Ticari hayatta şirketlerin ortaklarına cari hesap yoluyla borç para kullandırmaları sık rastlanan bir durumdur. Ortaklarına borç para veren şirketler, örtülü kazanç dağıtımı yönünden herhangi bir yaptırımla karşılaşmamak için emsal faiz (bankadan kredi kullanılması durumunda banka kredi faizi oranı) oranı esas alarak adatlendirme yöntemi ile faiz hesaplamakta ve gelir hesaplarına kaydetmektedirler.

⁴Şirket açısından borçlanma, işletme sahipleri dışındaki kişi ve kuruluşlardan daha sonra ödenmek, iade etmek veya geri ödemek üzere çeşitli nedenlerle farklı koşullarda ve şekillerde ekonomik değerler

^(*) Vergi Müfettiş Yardımcısı

¹ www.tdk.gov.tr

² Bankacılık ve Finansal Terimler Sözlüğü, Yılmaz Haluk Aytekin

³ www.mazars.com

⁴ www.etapymm.com.tr

sağlamanın sonucunda oluşur. Bu doğrultuda, borçlanmaya başvurularak sağlanan ekonomik değerler ile öz kaynakların şirket ihtiyaçlarında en rasyonel şekilde kullanılması gerekmektedir.

⁵İşletmelerin ortaklar cari hesabının borç bakiyesi ve kasadaki fazla tutar işletmenin ortağına para kullandırma işlemi sonucu olabileceği gibi uygulamada yaygın olarak aşağıda belirtilen nedenlerle oluşmaktadır.

- İşle ilgili yapıldığı halde belgesi temin edilemeyen ve bu nedenle gerek ortaklar cari hesabının ve gerekse kasa tutarının fazlalaştığı durumlar, yani fiilen harcama yapıldığı halde belgelendirilemeyen durumlar,

- Bordrolarda kayıtlı ücretlerin fiilen ödenen tutarın altında kalması nedeniyle oluşan durumlar,
- Kambiyo mevzuatı gereği yurtdışında bırakılan ya da kalan tutarın tahsilinin gecikmesi veya imkansız hale gelmesi v.b. nedenlerle dövizlerin değerlendirilmesi nedeniyle oluşan kur farkları gibi fiikif gelir yaratılmasından kurtulmak için bu bedellerin tahsil edilmiş gibi gösterilmesi sebebiyle oluşan durumlar,

- İşletmenin ortaklarının şahsi masraflarının ya da eş ve çocuklarının harcamalarının işletme kasa-sından karşılandığı durumlar.

Sermaye şirketlerinin ortaklarına cari hesap yolu ile para kullandırma ya da yukarıda sayılan nedenlerle oluşan işlemlere uygulamada sıkça rastlanmaktadır.

2- ORTAKLAR CARİ HESAPLARI ve ADAT

2.1- Ortaklara Borçlar ve Ortaklardan Alacaklar Hesapları ve İşleyişleri

⁶Ortakların işletmeye olan borçları, bilançonun aktifinde 131 ve 231 no'lu hesaplarda takip edilmektedir. Bu hesaplar aktif karakterli olup bilançoda borç kalanı vermektedir. 131 no'lu hesapta ortakların işletmeye olan kısa vadeli borçlarının, 231 no'lu hesapta ise ortakların işletmeye olan uzun vadeli borçlarının izlendiği hesaptır. 131 ve 231 no'lu Ortaklardan Alacaklar Hesaplarının borç bakiyesi vermesinin anlamı, ortağın işletmeye borçlu olmasıdır. Özellikle sermaye şirketlerinde, şirket ortağının şirkete borçlu durumda bulunması, şirketin fonlarının daha başka bir anlatımla şirket sermayesinin ortak tarafından kullanılmış olması anlamını taşır.

İşletmelerin ortaklara olan borçları, bilançonun pasifinde yer alan 331 ve 431 no' lu hesaplarda takip edilmektedir. 331 no'lu hesapta işletmenin esas faaliyet konusu dışındaki işlemleri dolayısıyla ortaklara borçlu bulunduğu kısa vadeli tutarların, 431 no'lu hesapta ise işletmenin esas faaliyet konusu dışındaki işlemleri dolayısıyla ortaklara borçlu bulunduğu uzun vadeli tutarların izlendiği hesaptır. Bu hesaplarda izlenen borçlar, ticari bir faaliyet neticesinde oluşmamıştır. Bir borcun ortakla ilgili olmasına karşın ticari bir faaliyet neticesinde oluşması halinde 32. Ticari Borçlar Hesap Grubunda izlenmesi gerekmektedir. 331 ve 431 no'lu hesaplar pasif karakterli olup bilançoda alacak kalanı vermektedir. Bakiyenin alacağı işletmenin ortağına olan borcunu göstermektedir. Özellikle sermaye şirketlerinde, şirket ortağının şirketten alacaklı durumda bulunması, şirketin kullanmakta olduğu fonların daha başka bir anlatımla şirket sermayesinin ortak tarafından karşılandığı anlamını taşır.

⁵ www.istanbulymmo.org.tr

⁶ Nisan 2009 tarih ve 115 sayılı Vergi Raporu Dergisi, Vergi Denetmeni Serdar KUŞÇU

2.1.1- Ortaklara Borç Para Kullandırma İşleminin KDV Açısından Değerlendirilmesi

⁷3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun "Verginin Konusunu Teşkil Eden İşlemler" başlığını taşıyan 1/1. Maddesinde ticari, sınai, zirai ve serbest meslek faaliyetleri çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetlerin vergiye tabi olacağı hükme bağlandıktan sonra 2. ve 3. Bendinde KDV'nin konusunu teşkil eden diğer işlemler sayılmıştır. Adı geçen kanunun "Hizmet" başlığını taşıyan 4. maddesinde; hizmet, teslim ve teslim sayılan haller ile mal ithalatı dışında kalan işlemler olarak tanımlanmış, "Hizmet Sayılan Haller" başlığını taşıyan 5. maddesinde ise; vergiye tabi bir hizmetten, işletme sahibinin, işletme personelinin veya diğer şahısların karşılıksız yararlandırılmasının hizmet sayılacağı kabul edilmiştir.

⁸Konu ile ilgili olarak vergi idaresince verilen bir özelgede; "Bir sermaye şirketinin ortaklarına borç para vermek suretiyle gerçekleştirdiği finans hizmetlerinin banka ve sigorta muameleleri vergisi kapsamına girmediği, KDV'ye tabi tutulması gerektiği" şeklinde görüş bildirmiştir.

⁹Danıştay 4. Dairesi'nin konuya ilişkin kararında; mükellef kurumun ortaklarına borç para vermek suretiyle elde etmiş olduğu faiz gelirin ticari kazanç sayılarak KDV'ye tabi olması gerektiği belirtilmiştir.

¹⁰Danıştay 4. Dairesi'nin konuya ilişkin bir başka kararında; "İnşaat, taahhüt ve müteahhitlik hizmetleri faaliyetiyle uğraşan şirketin ortaklarına borç para vermesinin finansman sağlama hizmeti olduğu ve ticari faaliyet olarak kabul edilmesi gerektiği, dolayısıyla borç para verme işlemi sonucunda elde edilen faiz gelirin KDV'ye tabi bulunduğu" yönündedir.

Özelge ve Danıştay kararlarında da görüldüğü üzere; vergi idaresi olayı finans hizmeti kapsamında, yargı ise aynı doğrultuda ticari faaliyet çerçevesinde değerlendirmiş ve KDV'ye tabi olması gerektiği yönünde karar açıklamıştır.

Yargı Kararları ışığında; şirketlerin cari hesap yoluyla ortaklarına borç para kullandırması işlemi, ticari anlamda bir finans işlemi olup KDV'ye tabi bulunmaktadır. ¹¹Ayrıca cari hesap yoluyla borç para verilmesi işleminde, borç verilen paranın aynı hesap dönemi içinde tahsil edilmesi durumunda, vergiyi doğuran olayın borç verilen paranın tahsil edildiği tarihte meydana geldiği kabul edilmelidir. İşlem birden fazla dönemde devam etmiş ise her hesap dönemi sonunda vergiyi doğuran olayın meydana geldiği kabul edilmelidir.

2.1.2- Ortaklara Borç Para Kullandırma İşleminin BSMV Açısından Değerlendirilmesi

¹²Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi'nin mükellefi, 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun 30. maddesine göre; banka, banker ve sigorta şirketleridir.

Ortaklarına cari hesap yoluyla borç para kullandıran şirketler banka, banker ve sigorta şirketi değilse BSMV mükellefi de değillerdir. Bu durumda BSMV'ye tabi tutulması söz konusu değildir.

⁷ 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu 1., 4. ve 5. madde hükümleri

⁸ MB'nın, 20.02.1997 Tarih ve 2081 Sayılı Özelgesi

⁹ Dn. 4 Dairesi, E:2006/113, Karar: 2006/106 Sayılı Karar

¹⁰ Dn. 4. Dairesi, 05.05.2005 tarih ve E:2005/1454, K:2005/1204 Sayılı Kararı

¹¹ Revizyon ve Rapor Yazma Teknikleri Vergi Denetmen Yardımcıları Eğitim Semineri, Vergi Denetmeni Zafer KÜTÜK, Vergi Denetmeni Bekir ARSLAN, Vergi Denetmeni Mahmut KURT, Vergi Denetmeni Hasan İŞ

¹² 6802 Sayılı Gider Vergileri Kanunu 30. madde hükümleri

¹³Diğer yandan ortaklarına cari hesap yoluyla borç para kullandıran şirketi ikrazatçı kabul etmek de olanaklı değildir. Nitekim Danıştay, 23.10.1997 tarih ve E.1996/3270 K.1997/3335 sayılı kararında; “Mükellef... A.Ş.’nin ortaklarına önemli ölçüde para verme işleminin BSMV’ye tabi olabilmesi için şirketin borç para verme işiyle devamlı olarak uğraşması sadece ortaklarına değil, üçüncü kişilere de bir yıl içinde müteaddit defa borç para vermesi, başka bir ifade ile ikrazatçılık faaliyetinde bulunduğu tespitini gerektirir. Oysa ortaklara olan borç-alacak ve faiz ilişkisini ikrazatçılık olarak nitelendirmek ve olayı BSMV’ye tabi tutmak olanağı bulunmamaktadır.” şeklinde görüş bildirmiştir.

2.2- Kasa Hesabının Fazla veya Eksik Bakiye Vermesi ve Adat

¹⁴Kasa hesabı, mükelleflerin vergi matrahlarını aşındırmak ve dolayısıyla ödeyecekleri vergi miktarını azaltmak maksadıyla bir takım suistimallere konu edilebilecek bir hesaptır. Buna ilişkin olarak en çok rastlanan durumlardan bir tanesi de işletmelerin hacmi ve olağan nakit çıkışları için kasada tutulması gereken nakitten daha fazlasını aslında kasada olmamasına rağmen kasada gibi göstermeleri ve bu paraları işletme kayıtları dışında değerlendirmeleridir. Böyle durumlarda, örtülü kazanç dağıtımı yapıldığından bahisle mükellefler hakkında cezalı tarhiyat yapılabilecektir.

¹⁵13.01.2011 tarih ve 27846 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 18. maddesinin 2. fıkrasında her tacirin, ticaretine ait bütün faaliyetlerinde **basiretli iş adamı** gibi hareket etmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla her tacir, işletmesinin menfaatleri doğrultusunda gelir elde etmeyi temel amaç edinip, mevcut nakitlerini gelir elde etme yönünde değerlendirmek durumundadır.

Günümüzde hiçbir basiretli iş adamının olağanüstü rakamlarda parayı kasasında atıl bir şekilde bekletmesi düşünülemez. Çünkü atıl olarak bulundurulacak nakdin getirisi olmadığından işletmenin karlılığı azalmaktadır. Özellikle enflasyonun olduğu ve faiz oranlarının yüksek olduğu, paranın zaman değerinin daha da önem kazandığı zamanlarda atıl nakit değer tutmak işletmenin kazanç potansiyelini daha da kısıtlamaktadır. Zamanımızda para piyasasının gelişmesi, bankaların sunduğu hizmetlerin çeşitliliğinin artması ile birlikte alternatif yatırım araçlarının (döviz, günlük repo, vadeli mevduat, yatırım fonları, bono... vs.) bir hayli fazla olmasının sonucu olarak işletmeler nakit seviyelerini mümkün olduğunca düşük tutma, nakit değerlerini günlük repoda, birkaç günlük vadeli hesaplarda değerlendirme yolunu tercih ederlerken kasada atıl para tutmak, ¹⁶VUK’nun 3. maddesinde belirtildiği üzere iktisadi ve ticari icaplar açısından uygun değildir. Ayrıca böyle bir durumda TTK hükümlerince işletmenin kazanç sağlamayı hedef tutma zorunluluğu unsuru hiçe sayılarak basiretli bir tacir olmanın gereği de yerine getirilmemiş olmaktadır. Hiçbir tacir, basiretli bir iş adamı gibi davranma zorunluluğu da dikkate alındığında kasasında normal ihtiyacının üzerinde nakdi, hiçbir zaman tutmayacak ve nakit fazlasını çeşitli finansal araçlar vasıtasıyla değerlendirecektir.

İşletmelerin mali işlemlerinin vergisel açıdan denetlenmesinde, özellikle kasa hesabı hareketleri ile kasada tutulan paranın miktarı ve işletmenin ilişkili olduğu kişiler ve işletmelerle olan cari hesap hareketleri ile para transferleri Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 11, 12 ve 13. maddeleri uyarınca örtülü

¹³ Danıştay, 23.10.1997 tarih ve E.1996/3270 K.1997/3335 Sayılı Kararı

¹⁴ Haziran 2009 tarih ve 117 sayılı Vergi Raporu Dergisi, Vergi Denetmen Yardımcısı Secahattin VURAL

¹⁵ 13.01.2011 tarih ve 27846 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu

¹⁶ 213 sayılı Vergi Usul Kanunu’nun 3. madde hükümleri

sermaye ve Transfer Fiyatlaması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı sayılması nedeniyle adet yöntemiyle faiz hesaplanması suretiyle vergilendirilmesi gerekmektedir.

Ayrıca bilindiği üzere, ¹⁷213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 257. maddesinin birinci fıkrasının (2 numaralı bendinin) vermiş olduğu yetkiye istinaden Maliye Bakanlığı'nca ticari işlemler ve finansal hareketlerin taraflarının izlenmesi ve vergiyi doğuran olayın mali kurumların kayıt ve belgeleri yardımıyla tespit edilmesi amacıyla yayımlanan ¹⁸320, 323, 324 ve 332 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile, 01.08.2003 tarihinden itibaren mükelleflerin 8.000.Yeni Türk Lirasını (320 sıra numaralı VUK GT ile 04.07.2003'de 01.08.2003'den geçerli olmak üzere 5.000 YTL olarak belirlenen bu tutar, 01.08.2003 tarihli 323 sıra numaralı VUK GT ile 01.08.2003'den itibaren geçerli olmak üzere 10.000 YTL'ye yükseldikten sonra 332 sıra numaralı VUK GT ile 01.05.2004'den itibaren geçerli olmak üzere 8.000 YTL'ye düşürülmüştür.) aşan tahsilat ve ödemelerini banka, özel finans kurumları ve Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü (PTT) aracı kılınarak yapılması gerektiği, ancak bankalar, özel finans kurumları veya PTT aracı kılınmak suretiyle tevsiki zorunlu olan 8.000 YTL'lik işlem tutarının belirlenmesinde faturada gösterilen meblağın esas alınacağı bu bedelin farklı tarihlerde ödenmesi halinde ise her bir ödemenin de tahsilat ve ödemenin yapılacağı kurumlardan geçirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Yukarıda yer alan kanuni düzenlemelere göre mükelleflerin tevsiki zorunlu işlemlerinde azami tutar 8.000,00 TL ile sınırlandırılmıştır. Bu nedenle, şirket ile ilgili olarak yapılacak kasa adetlandırması hesabında, işletmenin kasasında azami olarak 8.000 TL'lik bakiyenin olabileceği kabul edilecektir.

2.3- Ortaklara Borç Para Kullanırma İşleminin Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Olarak Değerlendirilip Değerlendirilmeyeceği

¹⁹21.06.2006 tarih ve 26055 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak bazı maddeleri yayımında ve bazı maddeleri 01.01.2007'de yürürlüğe giren 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre "Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı, 13. maddede düzenlenmiştir.

Buna göre; Kurumlar, ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit ettikleri bedel veya fiyat üzerinden mal veya hizmet alım ya da satımında bulunursa, kazanç tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılır. Alım, satım, imalat ve inşaat işlemleri, kiralama ve kiraya verme işlemleri, ödünç para alınması ve verilmesi, ikramiye, ücret ve benzeri ödemeleri gerektiren işlemler her hal ve şartta, mal veya hizmet alım ya da satımı olarak değerlendirilir.

İlişkili kişi; kurumların kendi ortakları, kurumların veya ortaklarının ilgili bulunduğu gerçek kişi veya kurum ile idaresi, denetimi veya sermayesi bakımından doğrudan veya dolaylı olarak bağlı bulunduğu ya da nüfuzu altında bulundurduğu gerçek kişi veya kurumları ifade eder. Ortakların eşleri, ortakların veya eşlerinin üstsoy ve altsoyu ile üçüncü derece dahil yansoy hısımları ve kayın hısımları da ilişkili kişi sayılır. Kazancın elde edildiği ülke vergi sisteminin, Türk Vergi Sistemi'nin yarattığı vergilendirme kapasitesi ile aynı düzeyde bir vergilendirme imkânı sağlayıp sağlamadığı ve bilgi değişimi hususunun göz önünde bulundurulması suretiyle Bakanlar Kurulunca ilan edilen ülkelerde veya bölgelerde bulunan kişilerle yapılmış tüm işlemler, ilişkili kişilerle yapılmış sayılır.

¹⁷ 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 257. madde hükümleri

¹⁸ 320, 323, 324 ve 332 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği

¹⁹ 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu 13. madde hükümleri

Emsallere uygunluk ilkesi, ilişkili kişilerle yapılan mal veya hizmet alım ya da satımında uygulanan fiyat veya bedelin, aralarında böyle bir ilişkinin bulunmaması durumunda oluşacak fiyat veya bedele uygun olmasını ifade eder. Emsallere uygunluk ilkesi doğrultusunda tespit edilen fiyat veya bedellere ilişkin hesaplamalara ait kayıt, cetvel ve belgelerin ispat edici kâğıtlar olarak saklanması zorunludur.

Kurumlar, ilişkili kişilerle yaptığı işlemlerde uygulayacağı fiyat veya bedelleri, aşağıdaki yöntemlerden işlemin mahiyetine en uygun olanını kullanarak tespit eder:

a) Karşılaştırılabilir fiyat yöntemi: Bir mükellefin uygulayacağı emsallere uygun satış fiyatının, karşılaştırılabilir mal veya hizmet alım ya da satımında bulunan ve aralarında herhangi bir şekilde ilişki bulunmayan gerçek veya tüzel kişilerin birbirleriyle yaptıkları işlemlerde uygulayacağı piyasa fiyatı ile karşılaştırılarak tespit edilmesini ifade eder.

b) Maliyet artı yöntemi: Emsallere uygun fiyatın, ilgili mal veya hizmet maliyetlerinin makul bir brüt kâr oranı kadar artırılması suretiyle hesaplanmasını ifade eder.

c) Yeniden satış fiyatı yöntemi: Emsallere uygun fiyatın, işlem konusu mal veya hizmetlerin aralarında herhangi bir şekilde ilişki bulunmayan gerçek veya tüzel kişilere yeniden satılması halinde uygulanacak fiyattan, makul bir brüt satış kârı düşülerek hesaplanmasını ifade eder.

ç) Emsallere uygun fiyata yukarıdaki yöntemlerden herhangi birisi ile ulaşma olanağı yoksa mükellef, işlemlerin mahiyetine uygun olarak kendi belirleyeceği diğer yöntemleri kullanabilir.

İlişkili kişilerle yapılan mal veya hizmet alım ya da satımında uygulanacak fiyat veya bedelin tespitine ilişkin yöntemler, mükellefin talebi üzerine Maliye Bakanlığı ile anlaşarak belirlenebilir. Bu şekilde belirlenen yöntem, üç yılı aşmamak üzere anlaşmada tespit edilen süre ve şartlar dahilinde kesinlik taşır.

Tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılan kazanç, Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunlarının uygulamasında, bu maddedeki şartların gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibarıyla dağıtılmış kâr payı veya dar mükellefler için ana merkeze aktarılan tutar sayılır. Daha önce yapılan vergilendirme işlemleri, taraf olan mükellefler nezdinde buna göre düzeltilir. Şu kadar ki, bu düzeltmenin yapılması için örtülü kazanç dağıtan kurum adına tarh edilen vergilerin kesinleşmiş ve ödenmiş olması şarttır.

Yukarıda madde metninden anlaşılacağı üzere transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımından bahsedilebilmesi için, ortaklara borç para kullandırma işleminde emsallere uygunluk ilkesine uyulmamış olması gerekir. Ortağa borç kullandırma işlemleri emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak yapılırsa, örtülü kazanç dağıtımı gündeme gelecektir. ²⁰Bilindiği üzere Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 11. maddesinin (c) bendine göre, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılan kazançların kurum kazancından indirimi mümkün değildir.

²¹Aynı şekilde Gelir Vergisi Kanunu'nun, "Gider Kabul Edilmeyen Ödemeler" başlıklı 41.maddesinin 5. bendine, 5615 sayılı Kanunun 3. maddesiyle eklenen ve 04.04.2007 tarihinden itibaren geçerli olan hükme göre; "Bu fıkranın 1 ile 4 numaralı bentlerinde yazılı olan işlemler hariç olmak üzere, teşebbüs sahibinin, ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit edilen bedel veya fiyatlar üzerinden mal veya hizmet alım ya da satımında bulunması halinde, emsallere uygun bedel

²⁰ 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 11. madde c. bendi hükümleri

²¹ 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 41. madde 5. bent hükümleri

veya fiyatlar ile teşebbüs sahibince uygulanmış bedel veya fiyat arasındaki işletme aleyhine oluşan farklar işletmeden çekilmiş sayılır.

Teşebbüs sahibinin eşi, üstsoy ve altsoy, üçüncü derece dahil yansoy ve kayın hısımları ile doğrudan veya dolaylı ortağı bulunduğu şirketler, bu şirketlerin ortakları, bu şirketlerin idaresi, denetimi veya sermayesi bakımından kontrolü altında bulunan diğer şirketler ilişkili kişi sayılır.

Bu bent uygulamasında, imalat ve inşaat, kiralama ve kiraya verme, ödünç para alınması veya verilmesi, ücret, ikramiye ve benzeri ödemeleri gerektiren işlemler, her hal ve şartta mal veya hizmet alım ya da satımı olarak değerlendirilir.

İşletmeden çekilmiş sayılan farklar, ilişkili kişi tarafından beyan edilmiş gelir veya kurumlar vergisi matrahının hesabında dikkate alınmış ise ilişkili kişinin vergilendirme işlemleri buna göre düzeltilir. İlişkili kişiler ve bu kişilerle yapılan işlemler hakkında bu maddede yer almayan hususlar bakımından 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 13. maddesi hükmü uygulanır. Dolayısıyla hem Kurumlar Vergisi hem de Gelir Vergisi Kanunu'nda yer alan örtülü kazanç hükümleri dikkate alınarak, şirketin ortağa kullandığı paraların emsallere uygunluk ilkesi çerçevesinde değerlendirilmesi cezalı işlemlere muhatap olunmaması açısından önemlidir.

²²Örtülü yoldan dağıtılan kazanç tutarının hesaplanması için, kurumun esas faaliyet konusu dışındaki işlemleri dolayısıyla ortaklarına ödünç verdiği veya ortaklarından ödünç aldığı paraların izlendiği "131-231 Ortaklardan Alacaklar" veya "331-431 Ortaklara Borçlar" hesaplarında yer alan borç ve alacak tutarlarının yevmiye tarihleri itibarıyla dökümü yapılmalıdır.

Yukarıda anılan cari hesaplardaki parasal hareketlerde, şirketten para çekilmesi durumunda çekişin yapıldığı günün kalan gün hesabında dikkate alınması, ancak; şirkete para konulması durumunda paranın konulduğu günün kalan gün hesabında dikkate alınmaması ve cari hesaplardaki parasal hareketlerde işlemin gerçekleştiği gün ile yıl sonuna, bir başka ifade ile hesap dönemi sonuna kadar kalan günün tespit edilmesi gerekmektedir. Ayrıca mükelleflerin kullanılan Türk Lirası tutarını adetlendirme yaparak net adatı bulmaları ve bunun üzerinden hesaplanan faiz tutarını gelir olarak dikkate almaları risksiz ve yerinde bir çözüm olacaktır.

²³Adatlendirme hesabında Merkez Bankası tarafından açıklanan "**avans işlemlerinde uygulanan faiz oranları**" dikkate alınır. Bu oranlar aşağıdaki gibidir.

²² 01.09.2003 tarih ve 552 sayılı Maliye Postası Dergisi, Vergi Denetmeni Neslihan İÇTEN

²³ www.tcmb.gov.tr

Yürürlük Tarihi	Reeskont İşlemlerinde Uygulanan İskonto Oranı (%)	Avans İşlemlerinde Uygulanan Faiz Oranı (%)	Yürürlük Tarihi	Reeskont İşlemlerinde Uygulanan İskonto Oranı (%)	Avans İşlemlerinde Uygulanan Faiz Oranı (%)
01.01.1990	40	45	14.06.2003	50	57
20.09.1990	43	48,25	08.10.2003	43	48
23.11.1990	45	50,75	15.06.2004	38	42
15.02.1991	48	54,50	13.01.2005	32	35
27.01.1994	56	65	25.05.2005	28	30
21.04.1994	79	98	20.12.2005	23	25
12.07.1994	70	85	20.12.2006	27	29
27.07.1994	63	75	28.12.2007	25	27
01.10.1994	55	64	09.04.2009	19	20
10.06.1995	52	60	12.06.2009	18	19
01.08.1995	50	57	22.12.2009	15	16
02.08.1997	67	80	30.12.2010	14	15
30.12.1999	60	70	29.12.2011	17	17,75
17.05.2002	55	64			

2.4- Adatlandırma Hesabında Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

2.4.1- İnceleme Elemanı Açısından

Yapılan incelemeler sırasında, sermaye şirketleri tarafından nakit mal alımlarında, giderler karşılığında vb. ödemelerde ve nakit mal satışlarında ortaklar cari hesabının (131-231 Ortaklardan Alacaklar, 331-431 Ortaklardan Borçlar) 100 Kasa hesabı yerine kullanıldığı görülmektedir.

Bir işletmenin faaliyet ve sonuçları ile doğrudan ilgili olan kesim, sadece o işletmenin sahip veya ortakları değildir. İşletmelerle doğrudan ilgili olan işletme sahip veya ortaklarının yanı sıra o işletme ile ticari, mali ve ekonomik ilişkiler kuran işletmeler veya toplum bireyleri, kredi, finans ve yatırım kuruluşları ile çeşitli kamu kurum ve kuruluşları işletmenin faaliyet ve sonuçları ile ilgilenmekte ve bu konuda sağlıklı ve güvenilir bilgi sahibi olmak istemektedirler. İşletmelerin faaliyet ve sonuçları konusunda bilgi kaynağı ise o işletmenin muhasebe kayıt ve belgeleri ile bunlara dayanılarak hazırlanmış mali tablolarıdır. ²⁴Bu doğrultuda hazırlanmış mali tablolarda yer alan hesap adlarının tüm kullanıcılar için aynı anlam vermesi ve muhasebede terim birliğinin sağlanması amacıyla işletmelere, mali nitelikteki işlemlerini "Tek Düzen Hesap Planı" çerçevesinde muhasebeleştirme zorunluluğu getirilmiştir. Bununla birlikte kayıt ve belgeler doğrultusunda oluşturulacak mali tabloların hazırlanmasına ilişkin kavram ve ilkelere de uyulması gerekmektedir.

Yazımızın 3. bölümünde yer alan 5. örnekteki yevmiye defteri kayıtlarından da görüldüğü üzere; şirket mal alımı karşılığında 100 Kasa hesabını kullanmamakta, ortağa borçlanmakta; diğer taraftan mal satışında da 100 Kasa hesabı yerine ortaktan alacaklı olarak kendini göstermektedir. Söz konusu

²⁴ 1 No'lu Muhasebe Sistemi Genel Tebliği

kayıtların tek düzen hesap planı çerçevesinde doğru muhasebe kayıtlarının yapılmamış olmasından dolayı eleştirilmesi mümkündür. Olayda Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 17/3. maddesinde belirtilen ödünç para alıp-verme boyutu üzerinde durulmamalıdır. Neticede şirket açısından mal alım ve satım işlemleri gerçekleşmiş, kasa hesabı yerine ortaklar cari hesabı kullanılmıştır. (Şayet mal alım ve satım işlemleri ortaklar aracılığıyla değil de direkt ortak tarafından gerçekleştiriliyorsa söz konusu mal bedellerinin emsal bedelleriyle yapılmama boyutu KVK'nun 17/1. Maddesine göre eleştirilebilecektir.)

²⁵Konu hakkında Danıştay'ca verilen bir kararda; "Ortaklarla ilgili cari hesabın, sürekli kasa hesabı gibi çalıştığına tespiti halinde, örtülü kazanç yönünden tarhiyat yapılamaz." şeklindedir.

Yazımızın 3. bölümünde yer alan 5. örnekteki 3. ve 4. sıradaki muhasebe kayıtlarının KVK'nun 17 ve 15/3. maddelerine göre eleştirilebilmesi için;

- Şirket ortağına aktarılan tutarın ortak elinde **uzun süre** kalmış (ortakların özel ihtiyaçlarında kullanılmış) olduğunun,
- Şirketin finans kuruluşundan yüksek faiz karşılığında aldığı kredinin aynı ve yakın bir tarihte tamamını veya bir kısmını faizsiz veya düşük faiz karşılığında ortağa aktardığının,
- Ortağa yapılan aktarım tarihinden sonraki bir tarihte, ortak tarafından şirkete mal alımı vb. harcamaların yapılmamış olduğunun,
- Ortağa borç olarak verilen para tutarlarına düşük faiz hesaplandığının,
- Şirketin borç verdiği ortağının işletmede fiilen çalışmadığının ve dolayısıyla şirket adına herhangi bir alım ya da harcamada bulunabilecek bir sığa haiz olmadığına,
- Ortağa borç olarak verilen paraların ortakta **uzun süre** kaldıktan sonra herhangi bir alım ya da harcamada kullanıldığına, tespit edilmiş olması gerekmektedir.

²⁶Konuya ilişkin olarak; Danıştay 4. Dairesi'nin kararında; "Kurumların nakit kaynaklarının, ortakları adına açılmış olan cari hesaplar aracılığı ile karşılıksız olarak kullanıldırılması suretiyle örtülü kazanç dağıtımını yapıldığından söz edilebilmesi için, kaynakların hangi nedenle ortaklara aktarılmış olduğunun her işlem için ayrı ayrı belirlenmesi, işlemin niteliği itibarıyla örtülü kazanç dağıtımını amacına yönelik olup olmadığına açıkça ortaya konulması gerekir." şeklindedir.

²⁷Danıştay 11. Dairesi tarafından verilen bir başka kararda; "Ticari hayatın gereği olarak ortakların C/H yoluyla ortaklıktan borç alıp verebilecekleri, bunların ortakların **özel ihtiyaçlarında** kullanılmasında halinde örtülü kazanç dağıtılmış sayılmaz." şeklindedir.

²⁸Danıştay 9. Dairesi tarafından verilen başka bir kararda ise; "KVK'nun 17. maddesine göre örtülü kazanç dağıtımından söz edebilmenin bağlayıcı koşulu, ortada bir ödünç para verme veya almanın varlığına ve bunun somut olarak ortaya konulmasına bağlanmıştır. Olayda inceleme raporunda eleştirisi yapılan borç-alacak ilişkisinin, bir ödünç para alma veya verme nitelikli olmadığı, iki şirket arasında gerçekleşen ticari ilişkilerden kaynaklanan ve dönemler itibarıyla karşılıklı olarak birbirlerine verdikleri hizmetlerden meydana gelen, ticari gereklere ve iş hayatının doğal seyrine uygun bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Cari hesapta dönem sonunda doğan alacak üzerinden faiz hesaplanmasının

²⁵ Dn. 4. Dairesi'nin, 12.12.2001 tarih ve E:2000/4553, K.2001/4896 Sayılı Kararı

²⁶ Dn. 4. Dairesi'nin, 18.04.2000 tarih ve E:1999/3913, K.2000/1592 Sayılı Kararı

²⁷ Dn. 11. Dairesi'nin 27.03.2001 tarih ve E:2000/107, K:2001/1096 Sayılı Kararı

²⁸ Dn. 9. Dairesi'nin, 06.11.1996 tarih ve E:1996/2142, K.1996/3934 Sayılı Kararı

örtülü kazanç dağıtımı olarak kabul edilmesinde ve bu yönden hesaplanan matrah farkında isabet görülmemiştir.” denilmektedir.

Yukarıda yer alan karar özetlerinde de görüldüğü üzere, örtülü kazanç dağıtımının varlığı için örtülü kazanç dağıtım koşullarının somut olarak ortaya konulması gerekmektedir. Örneğin, ortaklar cari hesabının sürekli olarak borç bakiyesi vermesi nedeniyle işlemin örtülü kazanç dağıtımı olarak kabul edilip, dönem sonunda doğan alacak üzerinden faiz hesaplanmaması gerekmektedir. Öncelikle muhasebe kaydının mahiyeti araştırılmalı, işlemin ödünç para alıp-verme boyutunun irdelenmesi neticesinde kesin karar verilmeli ve ortakların cari hesap yoluyla aldıkları paraların tamamen şirket işlerinde kullanıldığı anlaşılmaması halinde, konu eleştiri konusu yapılmamalıdır.

Diğer taraftan; sermaye şirketlerinin ortaklarına karşılıksız borç para kullandırmaları ve neticede söz konusu hesaba adatlandırma suretiyle faiz hesaplamaları, yapılacak vergi incelemeleri sırasında KVK'nun 17. maddesinin uygulanmasını dolayısıyla şirketlerin cezalı tarhiyatla karşılaşmalarını engelleyecektir.

2.4.2- Mükellefler Yönünden

Yazımızın 3. bölümünde yer alan 5. örnekteki 3. ve 4. sıradaki kayıtların KVK'nun 17 ve 15/3. Maddelerine göre eleştirilmemesi için, sermaye şirketlerince;

- Ortaklar cari hesabı kullanılarak, ortağa aktarılan para tutarının kısa sürede ortak tarafından borcun ödenmesinde kullanılmış olduğu ya da mal alımı vb. harcamalarda sarf edildiğinin,
- Finans kuruluşlarından alınan kredinin tamamının veya bir kısmının emsal faiz tutarı üzerinden ortağa aktarılmış olduğunun,
- Ortağa borç olarak verilen para tutarlarına emsal faiz tutarı üzerinden faiz hesaplanıp, tahsil edildiğinin, belgelerle ve muhasebe kayıtları ile ispatlanması gerekmektedir.

²⁹Konuya ilişkin olarak; Danıştay 4. Dairesi'nin Kararı; “ Örtülü kazançtan söz edilebilmesi için ortakların cari hesap yolu ile çektikleri paraların şirket tarafından örtülü olarak dağıtıldığı kesin olarak kanıtlanmasının gerektiği, ara kararı ile getirilen defter ve belgelerin incelenmesinden, ortakların şirketten çektiği paraların işçi ücretleri, şantiye giderleri gibi şirkete ait masraflar için kullandığı ve bunların fatura, bordro, makbuz gibi vesikalarla belgelendirildiği, ayrıca ortakların nakit iadesi yolu ile de şirkete ödemede buldukları, değişik zamanlarda bu hesabın alacaklı bakiye verdiğinin anlaşıldığı” şeklindedir.

3- ADATLANDIRMA HESAPLAMASI ve MUHASEBE KAYITLARI

Paraların şirketten çekildiği ve daha sonra şirkete yatırıldığı tarihler arasındaki gün sayısı belirlendikten sonra hesaplanması gereken faiz tutarı aşağıdaki formüle göre bulunacaktır.

Faiz Tutarı = A x n x t/36.500 ya da **Faiz Tutar = Net Adat x Faiz Oranı/36.500**

A: Ortakların şirketten aldıkları veya şirkete verdikleri meblağı,

n: Faiz oranını,

t: Adat, yani 31 Aralık tarihine kadar olan gün sayısını göstermektedir.

²⁹ Dn. 4. Dairesi'nin, 29.10.1997 tarih ve E:1996/3738, K:1997/259 Sayılı Kararı

Örnek 1:³⁰"XYZ" A.Ş. hakkında 2006 hesap dönemine ilişkin yapılan vergi incelemesinde; mükellef kurum 2006 hesap döneminde ortağına kullandığı bedeller üzerinden faiz hesaplaması gerekirken faiz hesaplamamış dolayısı ile faiz tutarı için belge düzenlememiş ve yasal defterlerine hasılat olarak da kaydetmediği görülmüştür. İnceleme ile ilgili tespit edilen diğer hususlar aşağıdaki gibidir.

2006 Hesap Dönemi Kurumlar Vergisi Beyanname Özeti

Kurumlar Vergisi Matrahı	6.734,72
Hesaplanan Vergi	1.346,94
Mahsup Edilecek Vergi	1.414,26
Öden. Gereken KV	0.00
İadesi gereken Geçici Vergi	67,32

Şirket tarafından ortaklara kullanılan ödünç paralar nedeniyle esas alınacak emsal faizi oranının T.C Merkez Bankasının avans işlemlerinde uyguladığı faiz oranı olması gerekmektedir. T.C Merkez Bankasının ilgili dönem avans faiz oranının aşağıdaki gibi olduğu tespit edilmiştir.

T.C MERKEZ BANKASI	
AVANS İŞLEMLERİNDE UYGULANAN FAİZ ORANLARI	
YÜRÜRLÜK TARİHİ	FAİZ ORANI (%)
20.12.2005	25

Elektronik bankacılığın yaygınlaştığı, para transfer işleminin kolaylaştığı, nakit paranın çeşitli finansal enstrümanlar vasıtasıyla çok kısa vadelerde bile nemalandırılabilirdiği, paranın zamansal dönüşümünün dahi önem taşıdığı günümüz şartlarında, kurumun kaynaklarının kurum ortakları tarafından faizsiz kullanıldığı aşikar olup kurum ortakları tarafından şirket kaynaklarının kullanılması neticesinde kurumun elde etmekten yoksun kaldığı faiz tutarının örtülü kazanç dağıtımı olduğu muhakkaktır. Buna göre, örtülü kazancın tespiti için söz konusu 131 no' lu hesabın tespit edilen borç kalanının adlandırılması aşağıdaki gibi yapılmıştır.

Tarih	Yevmiye No	Gün	Faiz Oranı	Kredi Tutarı	Faiz Tutarı
07.02.2006	112	37	25	5.000,00	126,70
21.11.2006	1089	10	25	5.000,00	34,25
01.12.2006	1110	29	25	3.000,00	59,59
30.12.2006	1145	1	25	141.684,48	97,05
TOPLAM					1.567,59

07.02.2006 tarihli hareketin hesabı; $37 \times 25 \times 5.000/36.500 = 126,70$ TL

21.11.2006 tarihli hareketin hesabı; $10 \times 25 \times 5.000/36.500 = 34,25$ TL

01.12.2006 tarihli hareketin hesabı; $29 \times 25 \times 3.000/36.500 = 59,59$ TL

30.12.2006 tarihli hareketin hesabı; $1 \times 25 \times 141.684,48/36.500 = 97,05$ TL

³⁰ Vergi Müfettişi M. Nedim BERKSUN ile Vergi Müfettiş Yardımcısı Veli ÇETİN tarafından düzenlenen 24.08.2011 tarih ve VDENR-2011-774/73 sayılı rapor

Yapılan adetlandırma neticesinde katma değer vergisi hariç hesaplanan **1.567,59-TL** faiz gelirin mükellef kurumun 31.12.2006 tarihli Gelir Tablosunun faiz gelirleri bölümüne ilave edilmesi neticesinde mükellef kurumun 2006 hesap dönemi kurumlar vergisi beyanı aşağıdaki gibi yeniden düzenlenmelidir.

Kurumlar Vergisi Matrahı	:	(6.734,32+1.567,59) 8.301,91
Hesaplanan Kurumlar Vergisi	:	1.660,38
Önceden Hesaplanan Kurumlar Vergisi	:	1.346,94
Tarh Edilmesi Gereken Fark Kurumlar Vergisi	:	313,44

Örnek 2:³¹"Z" Ltd. Şti. hakkında 2006 hesap dönemi ile ilgili yapılan vergi incelemesinde; mükellef kurum 2006 yılında kasa hesabında bulunan kaynağını kurum ortaklarına kullandırmasına rağmen herhangi bir faiz hesaplaması yapmamış, bu şekilde ortaklara verdiği ödünç paralar için faiz hesaplamamış, 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 17. maddesinde yer alan hükümler uyarınca örtülü kazanç dağıtımını yapmıştır. Mükellef kurum ortaklarına kullandırdığı bedeller üzerinden faiz hesaplaması gerekirken faiz hesaplamamış dolayısı ile faiz tutarı için belge düzenlememiş ve yasal defterlerine hasılat olarak da kaydetmemiştir. İnceleme ile ilgili tespit edilen diğer hususlar şu şekildedir.

2006 Hesap Dönemi Gelir Tablosu

Ticari Bilanço Karı/(Zararı)	18.254,45
Dönem Safi Kurum Kazancı (Matrah)	18.254,45
Hesaplanan Kurumlar Vergisi	3.650,89
Mahsup Edilecek Geçici Vergi	0,00
Ödenmesi Gereken Kurumlar Vergisi	3.650,89

2006 Hesap Dönemi Kasa Hesabı Bakiyesi Tutarları

2006 Dönem Başı	26.860,64
2006 Dönem Sonu	52.438,87

Mükellef kurum 2006 yılı yasal defterlerini ibraz etmediğinden dolayı mükellef kurumun 100-KASA hesabında yıl içerisinde oluşan hareketler tespit edilememiştir. Mükellef kurum lehine 2006 Dönem Başı ile 2006 Dönem Sonu 100-KASA hesabında oluşan farklılığın 31.12.2006 tarihinde kaynaklandığı kabul edilmiştir. Buna göre, örtülü kazancın tespiti için söz konusu 100 no' lu hesabın tespit edilen kalanının adetlandırılması aşağıdaki gibi yapılmıştır.

³¹ Vergi Müfettişi Ender Murat ALBAYRAK tarafından düzenlenen 04.01.2011 tarih ve VDENR-2011-1893/50 sayılı rapor

Tarih	Bakiye Tutarı	Azami Bakiye	Kredi Tutarı	Gün	Faiz Oranı	Faiz Tutarı
01.01.2006	26.860,64	8.000,00	18.860,64			
01.01.2006/31.01.2006	26.860,64	8.000,00	18.860,64	31	25%	400,47
01.02.2006/28.02.2006	26.860,64	8.000,00	18.860,64	28	25%	361,71
01.03.2006/31.03.2006	26.860,64	8.000,00	18.860,64	31	25%	400,47
					Toplam	1.162,65
01.04.2006/30.04.2006	26.860,64	8.000,00	18.860,64	30	25%	387,55
01.05.2006/31.05.2006	26.860,64	8.000,00	18.860,64	31	25%	400,47
01.06.2006/30.06.2006	26.860,64	8.000,00	18.860,64	30	25%	387,55
					Toplam	1.175,57
01.07.2006/31.07.2006	26.860,64	8.000,00	18.860,64	31	25%	400,47
01.08.2006/31.08.2006	26.860,64	8.000,00	18.860,64	31	25%	400,47
01.09.2006/30.09.2006	26.860,64	8.000,00	18.860,64	30	25%	387,55
					Toplam	1.188,49
01.10.2006/31.10.2006	26.860,64	8.000,00	18.860,64	31	25%	400,47
01.11.2006/30.11.2006	26.860,64	8.000,00	18.860,64	30	25%	387,55
01.12.2006-19.12.2006	26.860,64	8.000,00	18.860,64	19	25%	245,45
20.12.2006/30.12.2006	26.860,64	8.000,00	18.860,64	11	29%	164,84
31.12.2006/31.12.2006	52.438,87	8.000,00	44.438,87	1	29%	35,31
					Toplam	1.233,62
					Genel Toplam	4.760,33

01.01.2006/31.01.2006 tarihli hareketin adat hesabı; $18.860,64 \times 31 \times 25/36.500 = 400,47$ TL

20.12.2006/30.12.2006 tarihli hareketin adat hesabı; $18.860,64 \times 11 \times 29/36.500 = 164,84$ TL

Görüldüğü üzere mükellef kurum KDV hariç 4.760,33 TL tutarındaki faiz gelirini kayıt ve beyan dışı bırakmıştır.

Yapılan adatlandırma neticesinde KDV hariç hesaplanan 4.760,33.-TL faiz gelirinin mükellef kurumun 31.12.2006 tarihli Gelir Tablosu ve aynı yıl kurumlar vergisi matrahına ilave edilmesi sonucunda mükellef kurumun 2006 yılı kurumlar vergisi matrahı $(18.254,45. + 4.760,33.) = 23.014,78.$ -TL olarak yeniden düzenlenmelidir.

Örnek 3:³² Ortaklar cari hesabı ve Kasa fazlasına ait tutarların işletmenin ortakları tarafından çekilerek kendi şahsi menfaatleri için kullanıldığı düşünülebilir. Bu nedenle de hesaplanan faize ilişkin muhasebe kaydı da şöyle olacaktır.

³² www.ariciymm.com.tr

---

131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR	XXXX	
131.01 Ortak A		XXXX
642 FAİZ GELİRLERİ		XXXX
391 HESAPLANAN KDV		XXXX

Örnek 4:³³Bir Anonim Şirket hakkında yapılan bir vergi incelemesi neticesinde mükellef kurumun ortaklarından alacaklı olmasına rağmen bu alacakları için faiz tahakkuk ettirmemiş ve bunun sonucunda adat faizi "10.112,29 TL" olarak hesap edilmiştir. Bu tutarın muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olmalıdır.

---

131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR	11.932,50	
131.01 Ortak A		11.932,50
642 FAİZ GELİRLERİ		10.112,29
391 HESAPLANAN KDV		1.820,21

Ortaklardan Alacaklar Hesabına Adat Faizi Hesabı

Örnek 5: Mal alımı ve mal satımında bulunan bir şirketin ortaklar cari hesabını, 100 Kasa hesabı yerine kullanması sonucu yapmış olduğu muhasebe kayıtları şu şekildedir. (Yazımızın 2.4.1 bölümünde örnek ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.)

---

153 TİCARİ MALLAR	1.000	
331 ORTAKLARA BORÇLAR		1.000
Ortak A aracılığıyla mal alımı		

---

131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR	2.000	
600 YURTIÇİ SATIŞLAR		2.000
Ortak A aracılığıyla mal satımı		

---

131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR	5.000	
100 KASA		5.000
Ortak A'ya yapılan ödeme nedeniyle		

---

³³ www.özdoğrular.com

---

100 KASA	2.000		
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR		2.000	
Ortak A'dan yapılan tahsilat nedeniyle			

Örnek 6: "A" Anonim şirketi 10 gün önce kredili olarak satın aldığı mal bedelini, %50 hisseye sahip ortak Levent Küçük aracılığıyla ödendiğinde;

15.02.2011			
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR	6.000		
131.01 Levent Küçük		6.000	
100 KASA			6.000
Ortağa yapılan ödeme nedeniyle			

17.02.2011			
320 SATICILAR	6.000		
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR		6.000	
131.01 Levent Küçük			6.000
Ortağa aracılığıyla borcun ödenmesi			

Yukarıdaki örnekte; şirket tarafından ortağa 15.02.2011 tarihinde 6.000 TL para aktarımı yapılmış, söz konusu para tutarı ortak tarafından 17.02.2011 tarihinde şirketin borcunun ödenmesinde kullanılmıştır. Neticede; sermaye şirketince ilgili hesap kayıtlarının yeterince açık tutulması, para aktarımının mal alımı nedeniyle yapıldığının belgelendirilmesi, kazancın örtülü olarak dağıtıldığı konusunu gündeme getirmeyecektir.

4 – SONUÇ

³⁴Tek Düzen Hesap Planına göre dört adet Ortaklar Cari Hesabı kullanılmaktadır. Ortakların işletmeye olan borçları, bilançonun aktifinde 131 ve 231 no'lu hesaplarda takip edilmektedir. Bu hesaplar aktif karakterli olup bilançoda borç kalanı vermektedir. İşletmelerin ortaklara olan borçları ise, bilançonun pasifinde yer alan 331 ve 431 no' lu hesaplarda takip edilmektedir. Türkiye'de faaliyet gösteren şirketlerin büyük bir kısmının aile şirketi olması, sermaye yapılarının yeterli olmaması vb. durumlarda yapılan gider ve ödemeler için ister istemez ortaklar cari hesapları kullanılmaktadır.

Şirketlerin ortaklarıyla ticari ilişkiye girmelerinde, ödünç para alıp vermelerinde ticari teamüller içerisinde yapıldığı sürece hiçbir sorun yoktur. Ancak ortakların ve şirketlerin Türk Ticaret Hukukumuz açısından ayrı birer kişilik olarak değerlendirilmesi ve Kurumlar Vergisi Kanunu'ndaki "Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç" hükümleri dikkate alındığında, ortaklar cari hesabının kullanımı önem kazanmaktadır.³⁵Bu nedenle vergi sistemimizde şirket ortaklarının sıfır faiz ile kuruma

³⁴ *Nisan 2009 tarih ve 115 sayılı Vergi Raporu Dergisi, Vergi Denetmeni Serdar KUŞÇU

³⁵ *Nisan 2008 tarih ve 235 sayılı Vergi Sorunları Dergisi, Gelirler Başkontrolörü Aysel DUMAN

vermiş oldukları borçlar vergisel açıdan kabul görmeyip, Gelir Vergisi Kanunu'nun 41/5. maddesi ve Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 13. madde hükümleri uyarınca emsal faiz oranının uygulanmasını gerektirmektedir.

Mükelleflerin 5520 sayılı KVK'nun 13.maddesi ile getirilen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımına muhatap olmamaları için, kullanılan Türk Lirası tutarlarını adetlandırma yaparak net adatı bulmaları ve bunun üzerinden hesaplanan faiz tutarını gelir olarak dikkate almaları ve aynı zamanda KDV matrahına da eklemeleri gerekmektedir. Faiz oranı olarak TCMB'nın kısa vadeli avans işlemlerinde uyguladığı faiz oranı uygulanmalıdır.

³⁶Kasa hesabı, işletmelerin çoğunda kullanılan merkezi bir hesap olup aynı zamanda kayıt dışı işletmelerin gizlenebileceği riskli de bir hesaptır. Kasa hesabında işletmenin olağan nakit çıkışları ve kapasitesi dikkate alınarak makul bir seviyede nakit bulundurulması gerekmektedir. Aksine işletmenin kasasında gerektiğinden fazla nakit tutulması durumlarında mükellefler cezalı tarhiyatla karşı karşıya kalabileceklerdir. Çünkü buradaki vergisel bakış açısı; gerçekte kasada olmayan nakit fazlasının işletmeden çekilmiş ve işletme kayıtları dışında değerlendirilmiş olmasıdır. Böyle bir durumda bu paralar üzerinde elde edilebilecek nemalar kadar şirketin dönem kazancı eksik tespit edilmiş ve bu kadar vergi ziyanına sebebiyet verilmiş olacaktır. İşletmenin kasa hesabında görülen paranın gerçekte kasada olması durumunda bile işletme bu parayı kasasında tutarak çeşitli şekillerde elde edebileceği gelirlerden mahrum kalmaktadır. Bu husus ise, yazımızda değinilen tüm yasal açıklamalara aykırıdır. Özellikle hem VUK'nun 3. maddesine göre iktisadi ve ticari icaplara uygun değil hem de Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre ticari işletmenin kuruluş amacına aykırı ve basiretli tacir olma gerekliliğinin ihlalidir. Dolayısıyla kasada atıl nakit bulundurulması söz konusu kanun maddelerinin mantığına ters düşmektedir. Bu nedenle mükelleflerin cezalı tarhiyatla karşı karşıya kalmamaları için işletmenin ihtiyacı dışında kasada yüklü meblağlarda nakit bulundurmamaları veya kasa hesabı bakiyesi yüksekse bir miktar vergi ödemeyi göze alıp adet hesaplayarak gelir kaydı yapmaları uygun olacaktır.

Diğer bir husus da kasa hesabının işleyişi gereği alacak bakiyesi vermesi mümkün olmadığından ters bakiye verdiği durumlarda mutlaka bir takım kayıt dışı işlemlerin varlığı söz konusudur. Böyle bir durumda da kasa işlemlerinin yeniden gözden geçirilmesi isabetli olacaktır.

³⁷Sonuç olarak uygulamada sermaye şirketlerince Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 17/1. maddesinde sayılan kimselere, söz konusu kişilerin kendi **şahsi ihtiyaçlarında** kullanılmak üzere sıklıkla para kullanırılmasına rastlanmaktadır. Bu durumun Ticaret Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu ve Katma Değer Vergisi Kanunu karşısındaki durumu yasal dayanaklarıyla açıklanmıştır. Sermaye şirketlerinin ortaklarına kullandırmış olduğu nakitler K.V.K.'nun 17. Maddesi uyarınca örtülü kazanç dağıtım kapsamına girmekte olup, anılan paralar için adetlandırma yapmak suretiyle faiz tahakkuk ettirilmesi gerekmektedir. Hesaplanacak faiz aynı zamanda sermaye şirketlerince ortaklarına sunulmuş finansman hizmetinin de bedeli olacağından bu tutar üzerinden ayrıca KDV hesaplanması gerekecektir.

³⁶ *Haziran 2009 tarih ve 117 sayılı Vergi Raporu Dergisi, Vergi Denetmen Yardımcısı Secahattin VURAL

³⁷ Ekim 1997 tarih ve 194 sayılı Vergi Dünyası Dergisi, Hesap Uzmanı AYAZ Garip ile Hesap Uzmanı SÖNMEZ Erdal

KAYNAKÇA

- Bankacılık ve Finansal Terimler Sözlüğü, Yılmaz Haluk AYTEKİN
- www.mevzuatbankasi.com YMM Emsal ÖZCAN “Kasa Hesabının Fazla ve Noksan Çıkması Nedeniyle Adat Yöntemiyle Faiz Hesaplanması ve Muhasebe Kayıtları”
- 01.07.2012 tarihinde yürürlükten kalkacak olan 29/06/1956 tarih ve 9353 sayılı Türk Ticaret Kanunu
  - 01.09.2003 tarih ve 552 sayılı Maliye Postası Dergisi, Vergi Denetmeni Neslihan İÇTEN “Adatlandırma Hesabının Şirketler Açısından Önemi”
  - 1 No’lu Muhasebe Sistemi Genel Tebliği
  - 13.01.2011 tarih ve 27846 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu
  - 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu
  - 213 sayılı Vergi Usul Kanunu
  - 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu
  - 320, 323, 324 ve 332 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği
  - 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu
  - 6802 Sayılı Gider Vergileri Kanunu
  - Danıştay 3. Dairesinin 71/1998 E., 1920/2000 K. Sayılı Kararı
  - Dn. 11. Dairesi’nin 27.03.2001 tarih ve E:2000/107, K:2001/1096 Sayılı Kararı
  - Dn. 4 Dairesi, E:2006/113, Karar: 2006/106 Sayılı Karar
  - Dn. 4. Dairesi, 05.05.2005 tarih ve E:2005/1454, K:2005/1204 Sayılı Kararı
  - Dn. 4. Dairesi’nin, 12.12.2001 tarih ve E:2000/4553, K.2001/4896 Sayılı Kararı
  - Dn. 4. Dairesi’nin, 18.04.2000 tarih ve E:1999/3913, K.2000/1592 Sayılı Kararı
  - Dn. 4. Dairesi’nin, 29.10.1997 tarih ve E:1996/3738, K.1997/259 Sayılı Kararı
  - Dn. 9. Dairesi, 23.10.1997 Tarih, E:1996/3270, K:1997/3335 Sayılı Kararı
  - Dn. 9. Dairesi’nin, 06.11.1996 tarih ve E:1996/2142, K.1996/3934 Sayılı Kararı
  - Ekim 1997 tarih ve 194 sayılı Vergi Dünyası Dergisi, Hesap Uzmanı Garip AYZ ile Hesap Uzmanı Erdal SÖNMEZ “Ortaklar Cari Hesabının Örtülü Kazanç Karşısındaki Durumu”
  - Haziran 2009 tarih ve 117 sayılı Vergi Raporu Dergisi, Vergi Denetmen Yardımcısı Secahattin VURAL “Kasa Hesabının Ters Bakiye ve Olağanüstü Yüksek Bakiye Vermesinin Vergisel Sonuçları”
  - MB’nın, 20.02.1997 Tarih ve 2081 Sayılı Özelgesi
  - Nisan 2008 tarih ve 235 sayılı Vergi Sorunları Dergisi, Gelirler Başkontrolörü Aysel DUMAN “İlişkili Kişilerle Yapılan Ödünç Para İşlemlerinin Örtülü Sermaye ve Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtım Hükümleri Açısından Değerlendirilmesi ve Örnek Üzerinde İrdelenmesi”
  - Nisan 2009 tarih ve 115 sayılı Vergi Raporu Dergisi, Vergi Denetmeni Serdar KUŞÇU “Ortaklar Cari Hesabı”
  - Revizyon ve Rapor Yazma Teknikleri Vergi Denetmen Yardımcıları Eğitim Semineri, Vergi Denetmeni Zafer KÜTÜK, Vergi Denetmeni Bekir ARSLAN, Vergi Denetmeni Mahmut KURT, Vergi Denetmeni Hasan İŞ
  - Vergi Müfettişi Ender Murat ALBAYRAK tarafından düzenlenen 04.01.2011 tarih ve VDNR-2011-1893/50 sayılı rapor

- Vergi Müfettişi M. Nedim BERKSUN ile Vergi Müfettiş Yardımcısı Veli ÇETİN tarafından düzenlenen 24.08.2011 tarih ve VDNR-2011-774/73 sayılı rapor
- www.ariciymm.com.tr SMMM Osman ZEYTUN "Ortaklar Cari Hesabı, Kasa Bakiyesinin İrdelenmesi ve Adat Hesaplaması"
- www.etapyymm.com.tr "Ortaklar Cari Hesabına Yapılacak Adatlandırma ve Hesaplanacak KDV"
- www.istanbulymmo.org.tr "Ortaklar Cari Hesabı – Kasa Bakiyesinin İrdelenmesi ve Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı İlişkisi"
- www.mazars.com SMMM Güray ÖĞREDİK "Vergi Denetimlerinde Adat Yöntemiyle Faiz Hesaplanması ve Muhasebe Kayıtları"
- www.muhasabetr.com SMMM Dr. Mustafa ALPASLAN "Ortaklar Cari Hesabının Adatlandırılması İşlemi"
- www.özdoğrular.com YMM Nihat YILMAZ "Ortaklara Borç Para Verilmesinin Vergisel Yönden İncelenmesi"
- www.tcmb.gov.tr "Reeskont İşlemlerinde Uygulanan İskonto Oranları ve Avans İşlemlerinde Uygulanan Faiz Oranları"
- www.tdk.gov.tr "Büyük Türkçe Sözlük"